

Kadri-Ann Sumera

Seitse
aja naja
faga

 TÄNAPÄEV

Raamatu valmimist on toetanud Eesti Kultuurkapital

Toimetanud Mari Karlson

Kujundanud ja illustreerinud Marje Eelma (Tuumik Stúdio)

© Kadri-Ann Sumera

Illustratsioonid © Marje Eelma

© kirjastus Tänapäev, 2020

www.tnp.ee

ISBN 978-9949-85-828-6

Trükitud AS Pakett trükikojas

Aitäh

Annaliisale, kes tellis minult naljaviluks memuaaride raamatu,
aga mõtles seda täitsa tõsiselt;

Mardile, kes luges, laikis ja julgustas;

Emale, kes itsitas ja vabastas mind jutukirjutamise ajaks
nõudepesust;

ja otse loomulikult kõigile värvikatele tegelastele, kes mu elu nõnda
põnevaks on teinud ja teevad veelgi.

Ministri autojuhid

Annaliisa arvas, et ma peaks hakkama elulooraamatut kirjutama. Ise arvan, et olen selleks ikka paarkümmend aastat liiga noor, aga kuna ma ei saa täna arvutis tehtud midagi, milleks siia tulin, siis kirjutan ühe peatüki. Mitte küll endast, vaid hoopis värvikamatest inimestest: uue Eesti Vabariigi esimese kultuuriministri Lepo Sumera autojuhtidest.

Ühesõnaga, isal oli ametiauto, must Volga – päevinäinud, aga ikkagi Volga. Võrreldes meie tavalise Žiguliga (Б1068ЕА) oli sellel kaks eelist: esiteks oli tal paagis peaaegu alati (kui saada oli) benssu ja teiseks käisid autoga kaasas juhid. Kes tegid ministri ja isegi ministri pere elu tunduvalt lihtsamaks. Või vähemalt oleksid pidanud tegema.

.....

Isa esimene autojuht oli Enn. Enn oli väga tore ja südamlük muheda jutuga vana kooli mees. Eluaeg autot juhtinud, aus ja tubli inimene, ainult üks väike viga oli tal – no kes meist oleks ilma veata! –, nimelt viinaviga. Ega sest muidu ju poleks hullu olnudki, sest isa sõitis ise ka väga hästi, aga Volga ei elanud meie hoovis, vaid ametlikus garaažis, kust ainult autojuht selle kätte sai. Näiteks kui sinimustvalge 24. veebruaril 1989 esimest korda üle neljakümne üheksa aasta uuesti Pika Hermannitorni tõmmati, olime terve perega külmas hoovis valmis nagu murumunad, et lipu heiskamist vaatama minna. Aga kahjuks oli Ennul eelmisel õhtul käest ära läinud ja ta ei tulnudki, nõnda tuli leppida raadiost hümnit kuulamisega.

Kord pidi isa koos tuntud ajaloolase Mart Laariga Võrru Kreutzwaldi muuseumi juubelile kõnesid pidama minema. Mind võeti ka kaasa, sõitsime isa ametiautoga. Enn oli õigel ajal kohal, aga tunnistas täitsa ausalt, et ta on täis nagu tinavile. Isal oli sellest üsna ükskõik, tegelikult ta nautis roolis istumist ja see Volga oli ju igal juhul palju vingem auto kui Žiguli. Aga kui Enn kippus nooremat ja vähemkogenud meest, ministrit ja oma ülemust, iga nurga peal isalikult õpetama, kuidas sõita tuleks, siis käratas paps küll päris kurjalt. Õnneks jäi Enn enne Tallinnast välja jõudmist magama ja terveks sõiduks oli rahu majas.

Võrus läks pikalt aega, muuseumi juhataja tutvustas meile maja ja ekspositsiooni (mulle väga meeldis) ja siis tulid need kõned, need kõned ... Isa tegi targu lühidalt ja hoogsalt, aga Laar rääkis minu meelest tundide kaupa. Ja Enn magas kõikse aeg ennast autos kaineks. Või nii me vähemalt arvasime. Isa ja Laar olid tagasisõiduks kaasa võtnud pudeli Kindzmaraulit, aga seda pärast kõiki neid kõnesid enam ei olnud. Enn tunnistas puhtsüdamlikult, et pea lõhkus nii hullult valutada, et seda kohe pidi parandama, ja küllap noored mehed saavad natuke aega ilma veinita ka. Aus mees, nagu ta oli, andis ta kümneka vastu, et siis peaks küll klatitud olema (tegelikult tahtis viiekat tagasi, sest ega see pudel poes nii palju ei oleks maksnud, aga siis pidi isa jälle käratama). Ühesõnaga, hakkasime tagasi sõitma, autojuht jätkuvalt kõrvalistmel magamas.

Aga lõpuks läks ikkagi nii, et Tartus tehti väike peatus Henn-Kaarel Hellati juures, kus mängiti südaööni ja kauemgi koroonat (mul oli jube igav) ja seekord hoolitseti juba süstemaatiliselt selle eest, et autos poleks pudeli varjugi ega Ennul rahakotti. Muide, siin võin eksida, aga võibolla ei eksi ka, kui ütlen, et enne tõeliselt süsteemset lähene- mist läks asi korra nii untsu, et Enn jõudis koroona ajal poodi ja siis pidi mängu pikendama, et ta jõuaks end uuesti kaineks magada. Sest muidu oleks mina oma kolmeteistkümne eluaastaga olnud see kõige adekvaatsem autojuht. Tagasitee läks igatahes juba nii, et norinal magas hoopis Laar, aga isa seletas mulle terve tee mingit mõistatust, kus tuli ära arvata, kes kelle jala ära sõi, ja muide, see oli tõesti nii keeruline, et ma ei lahendanudki seda enne Tallinnat ära.

Oli mis oli, aga üsna varsti tabas Ennu mingi tervisehäda, maks vist ütles üles, no eks ta ka oli ju vanem mees juba, eluaeg rasket tööd rabanud, pole ime. Igatahes ei saanud ta kahjuks enam tööd teha ja isa sai uue autojuhi, Hannese. Hannes oli noor ja äge turris juustega kutt, karateka (sel ajal oli karate midagi väga uut, ma polnud enne seda sõnagi kuulnud), energiline, lahe ja musklis, nägi hea välja, viitsis lastega kildu rebida ja puha. Hannese seltskonnas oli julge olla, sest ta oli ikkagi kibe käsi võitluskunstides ja võis vajadusel nii ministrit kui tolle perekonda kaitsta. Aga kui ta roolis oli, siis ma natuke kartsin. Napsuhäda tal polnud, aga siiski ei ilmunud ta perioodiliselt tööle, sest oli taas kõigi võimalike liiklusreeglite jämeda eiramise tõttu lubadeta jäänud. Sel ajal sai kõik ära proovitud, milleks Volga võimeline oli: tippkiirus, pidurdusteekond, kurvis püsimine jne. Ka Hannese karjäär lõppes enneaegu, sest kord peo käigus (mitte ametikohustuste täitmisel) oli tal vaja mingile lollpeale vastu vahtimist anda ja ta pisteti pokri. Mul oli sellest tegelikult väga kahju, just hakkasin tema sõidustiiliga harjuma ja muidu oli Hannes väga vahva tegelane, kes kuulus peaaegu perekonda. Mäletan, kuidas käisime koos tema ja ta pruudiga laulupeol (nagu olekski olnud selline perekondlik üritus), Hannes hoidis isa ministerdamise ajal mu väikest öde, leidis mu laulukaare alt ülemisest reast üles ning juhtis mu vanemate tähelepanu sellele, et ma üldse ei laula, vaid ainult itsitan sõbrannaga.

Pärast Hannest tuli Andre. Andre oli ka väga noor poiss, aga täpselt Hannese vastand. Tasane ja vaikne, tütarlapselikult malbete ja harmooniliste näojoontega, ümarate põskede, pehmete huulte ja suurte niiskete silmadega. Ta lonkas veidi ja tundus nagu kõike ja kõiki veidi pelgavat, rääkis väga tasase, samas väga meloodilise häälega ja oli üldse kangesti tõsine, ettevaatlik ja murelik. Kui Hannes pidurdas heal juhul kaks meetrit enne kurvi ja vilistas kummi, siis Andre hakkas juba mitu kilomeetrit varem hoogu maha võtma ja sisenes kurvi peaaegu seistes. Ka täiesti tühjal ja sirgel teel sõitis ta igaks juhuks kaheksakümnega. See pidi mind hulluks ajama, kui päris ausalt öelda. Andrega oli keeruline rääkida, sest ta punastas alati ja kõige peale ja kui üldse vastas, siis nii vaikselt, et peaaegu ei kuulnudki. Ükskord

siiski mäletan, kuidas ta, täiesti üllatuslikult, mitte ainult et vaidles vastu, vaid jäi ministripere eriarvamusest hoolimata endale kindlaks ja tegi seda peaaegu raevukalt. See oli see kord, kui sai läks rösteris natuke kõrbema ja ta keeldus seda söömast ega lubanud meilgi süüa, sest kõrbenud sai tekitab vähki.

Igatahes ei jäänud Andregi pikalt meile – ei mäletagi, mispärast, kas ta läks kusagile õppima või oli ministri auto juhtimine tema jaoks liiga väsitav. Igatahes tuli tema järel Toivo. Toivoga oli kõik täiesti korras! Ta ei võtnud viina! Ta ei kihutanud! Ta ei jokutanud! Ta ei kakelnud! Ta ei rääkinud niisama tühja juttu, vastas selge häälega siis, kui küsiti, ja seda, mida küsiti; oli alati õigel ajal kohal, hoidis autot igapidi korras (auto läikis sellal lausa piinlikult), ei valetanud, ei varastanud, ei nurisenud millegi üle, ei uhkustanud ega häbenenud, käis korrektselt triigitud särgis, tärgeldatud kraega ja aetud habemega ... Ühesõnaga – ideaalne! Mäletan, kui suurt puudust tundsin kõigist endistest autojuhtidest. Kõigi eelmistega tekkis mingi isiklik südamlük klapp, isale meeldis nendega lähedat juttu ajada ja minule ka, kuigi Andrega tuli harjuda. Need olid ju inimesed, kes vahel vedasid tervet peret ja kellega tuli veeta pikki päevi. Ja kõigiga sai ennast vabaks lasta, kõigiga sai naerda ja lollusi rääkida, ainult perfektse Toivoga oli auto nagu jäätunud – isegi muidu nii jutukas isa muutus tõsiseks ja sõnaahtraks. Toivo lihtsalt tegi oma tööd, ääretult korrektselt ja surmigavalt.

Üks väike viga tal siiski oli, mis küll autojuhtimist ei seganud: ta hais tugevalt, kirbelt ja vängelt väga meesterahva moodi higi järele.

.....

Savisaare valitsus sai võimul olla ainult kaks aastat enne, kui terves koosseisus tagasi astus, minu isa koos ülejäänutega. Mõelda vaid, kui palju huvitavaid tüüpe oleks veel selle Volga roolist võinud läbi käia, kui valitsus oleks püsinud kauem! Või ehk siiski mitte. Küllap oleks Toivoga lõppenud see värvikate tegelaste rida, sest teda poleks ial olnud põhjust välja vahetada.